

Bylinėjimosi išlaidų finansavimas pasitelkiant trečiąsias šalis

Justina Zokaite

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2904-7543>
Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedros doktorantė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370) 5 236 6170
El. paštas justina.zokaite@tf.stud.vu.lt

Third-Party Litigation Funding

Justina Zokaite

(Vilnius University (Lithuania))

The article analyzes the concept of third-party litigation funding and its limitations. The study aims to consistently identify the essential features of this form of dispute financing and, by analyzing them, to conceptually reveal the essence of third-party litigation funding in commercial litigation. The article identifies four essential features of third-party litigation funding: coverage of litigation costs, provision of financing by an external entity unrelated to the parties to the dispute, remuneration for financing, and a conditional return for the funder depending on the outcome of the case. It is emphasized that, due to the variety of dispute financing models that exist in practice, these characteristics must be interpreted systematically, while taking into account the specific factual circumstances, as well as the purpose and nature of the financing. It is concluded that a clear distinction between commercial and non-commercial funding is a necessary condition for consistent risk assessment and proportionate regulation of this institution.

Keywords: third-party litigation funding, dispute funding, civil procedure, litigation costs.

Bylinėjimosi išlaidų finansavimas pasitelkiant trečiąsias šalis

Justina Zokaite

(Vilniaus universitetas (Lietuva))

Straipsnyje analizuojama bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis samprata ir jos ribos. Tyrimu siekiama nuosekliai identifikuoti esminius šios ginčų finansavimo formos požymius ir juos analizuojant konceptualiai atskleisti komercinio bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis esmę. Straipsnyje skiriami keturi esminiai bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis požymiai: bylinėjimosi išlaidų padengimas, finansavimo teikimas su ginčo šalimi nesusijusio išorinio subjekto, finansavimo atlygintinumas ir sąlyginė, nuo bylos baigties priklausanti finansuotojo gaunama grąža. Pabrėžiama, kad dėl praktikoje egzistuojančios ginčų finansavimo modelių įvairovės šie požymiai turi būti aiškinami sistemiskai, atsižvelgiant į konkrečias faktines aplinkybes, finansavimo tikslą ir pobūdį. Padaroma išvada, kad aiškus atlygintinio ir neatlygintinio finansavimo atskyrimas yra būtina nuoseklaus rizikų vertinimo ir proporcingo šio instituto reguliavimo sąlyga.

Pagrindiniai žodžiai: bylinėjimosi išlaidų finansavimas pasitelkiant trečiąsias šalis, ginčų finansavimas, civilinis procesas, bylinėjimosi išlaidos.

Received: 03/03/2026. **Accepted:** 23/03/2026

Copyright © 2026 Justina Zokaite. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Įvadas

Vis dažniau diskutuojant apie trečiųjų šalių teikiamo bylinėjimosi išlaidų finansavimo (angl. *third-party litigation funding*, TPLF) teisinį reguliavimą, klausimas, kaip plačiai ar siaurai apibrėžiama ši praktika, tampa ne tik conceptualiai, bet ir praktiškai svarbus¹. Kaip pažymi Bostono universiteto profesorė V. Sahani, būtent bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis apibrėžimas yra vienas didžiausių iššūkių siekiant veiksmingo šios srities reguliavimo: pernelyg platūs apibrėžimai apima ir kitas ginčų finansavimo formas (pavyzdžiui, susitarimą su advokatu dėl nuo bylos baigties priklausančio užmokesčio, bylinėjimosi išlaidų draudimą ar paskolą bylinėjimosi išlaidoms padengti), nors jos nėra pagrindinis reguliavimo dalykas, o pernelyg siauri apibrėžimai skatina finansuotojus struktūruoti sandorius taip, kad šie formaliai patektų į išimtis ir išvengtų reguliavimo². Neapibrėžtumo problemą galima iliustruoti ir nacionaliniu pavyzdžiu: teisiniu reguliavimu nustatoma pareiga atskleisti teismui, kad atstovaujamasis ieškiny yra finansuojamas trečiojo asmens, tačiau nėra apibrėžiama, kas laikytina trečiojo asmens teikiamu finansavimu³. Tad šio straipsnio *objektas* ir yra specifinė bylinėjimosi išlaidų finansavimo forma – bylinėjimosi išlaidų finansavimas pasitelkiant trečiąsias šalis.

Atsižvelgiant į tai, kad dėl nuolat atsirandančių naujų trečiųjų šalių teikiamo ginčų finansavimo praktikų sunku pateikti galutinį apibrėžimą, kuris apimtų visus galimus variantus⁴, šiame straipsnyje nekeliami tikslo suformuluoti universalų ir visus įmanomus atvejus apimančią apibrėžimą. Vietoje to, siekiama (*straipsnio tikslas*) nuosekliai identifikuoti ir išsamiai analizuoti esminius bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis požymius (struktūrinius elementus), tokiu būdu conceptualiai atskleidžiant šios finansavimo formos esmę ir aiškiau ją atskiriant nuo kitų ginčų finansavimo modelių.

Straipsnio tikslui pasiekti keliama šie pagrindiniai uždaviniai: (1) išanalizuoti bylinėjimosi išlaidų, kaip finansavimo objekto, reikšmę ir vaidmenį apibrėžiant bylinėjimosi išlaidų finansavimą pasitelkiant trečiąją šalį; (2) atskleisti trečiosios šalies, kaip su ginčo šalimi nesusijusio išorinio subjekto, statuso ir faktinio įsitraukimo į procesą įtaką šio instituto sampratai; (3) ištirti atlygintinumo požymio turinį, įvertinant tiek finansinės, tiek nefinansinės naudos aspektus; (4) išanalizuoti sąlyginės, nuo bylos baigties priklausančios, finansuotojo grąžos požymį ir jo įtaką nagrinėjamo instituto sampratai.

Straipsnyje taikomi aprašomasis, mokslinės literatūros analizės ir sisteminis tyrimo metodai, leidžiantys tirti galiojančią teisinį reguliavimą, teismų praktiką ir teisės doktrinoje formuojamas pozicijas. Tyrimas atliekamas lyginamuoju aspektu, remiantis užsienio valstybių praktika ir doktrina bei *soft law* šaltiniais, siekiant sistemaiškai įvertinti trečiųjų šalių ginčų finansavimo modelių įvairovę. Atsižvelgiant į tai, kad daugelyje jurisdikcijų nėra specialaus teisinio reguliavimo, skirto bylinėjimosi išlaidų finansavimui pasitelkiant trečiąsias šalis, šiame darbe užsienio valstybių norminiai teisės aktai nėra išsamiai analizuojami kaip atskira šaltinių grupė.

Trečiųjų šalių teikiamas bylinėjimosi išlaidų finansavimas Lietuvos teisės doktrinoje iki šiol nagrinėtas fragmentiškai, išimtinai arbitražo kontekste. Paminėtini žurnale „Justitia“ 2016 m. publikuotas J. Rakauskaitės straipsnis „Finansuojamos ginčo šalies pareiga atskleisti finansavimo faktą arbitražo procese“ (straipsnyje analizuotos trečiųjų šalių finansuojamo arbitražo proceso reguliavimo tenden-

¹ STEINITZ, Maya (2021). Third-Party Funding: Investment Arbitration. *Max Planck Encyclopedias of International Law*. Oxford Public International Law, p. 4.

² SAHANI, Victoria Shannon (2021). Global Laboratories of Third-Party Funding Regulation. *AJIL Unbound*, 115, 36.

³ Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 31²⁷ straipsnio 3 dalis.

⁴ DINGELDEY, Carl (2025). Arbitration-Specific Issues of Third-Party Funding and the Proposed European Directive. *Zeitschrift für Schiedsverfahren*, 1, 23–27.

cijos ir trečiųjų šalių, finansuojančių arbitražo procesą, atskleidimo pagrindai) ir žurnale „Arbitražas“ 2021 m. publikuotas R. Kundrotaitės straipsnis „Bylinėjimosi išlaidų finansavimas: praktiniai patarimai ir tarptautinės tendencijos“ (straipsnyje aptarti pagrindiniai bylinėjimosi išlaidų finansavimo ypatumai ir tam taikomi Lietuvos teisės principai bei Jungtinių Tautų tarptautinės prekybos teisės komisijos siūlymai dėl tarptautinio bylinėjimosi išlaidų finansavimo reguliavimo). Šiame straipsnyje pirmą kartą nuosekliai ir sistemškai analizuojama trečiųjų šalių teikiamo ginčų finansavimo struktūra ir esminiai požymiai, siekiama konceptualiai atskirti šį institutą nuo kitų ginčų finansavimo formų ir pasiūlyti apibendrintą modelį, kuris galėtų būti pasitelkiamas tolesnei diskusijai.

1. Teikiamas finansavimas bylinėjimosi išlaidoms padengti

Pirmasis bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis struktūrinis požymis yra susijęs su pačiu finansavimo objektu – lėšos yra skiriamos bylinėjimosi išlaidoms padengti⁵. Kitaip tariant, įprastai trečiosios šalies suteikta finansinė parama yra funkcinio požiūriu susieta su konkrečiu teisiniu ginču ir skirta tam, kad ginčo šalis galėtų pradėti, tęsti ar užbaigti procesą nepatirdama su tuo susijusios finansinės naštos. Dažniausiai finansuojamoji šalis yra ieškovas, turintis piniginio pobūdžio reikalavimą, tačiau finansavimas gali būti suteikiamas ir atsakovui⁶.

Visų pirma, svarbu atskleisti šiame kontekste vartojamos bylinėjimosi išlaidų sąvokos turinį. Doktrinoje pripažįstama, kad finansuojamos išlaidos gali skirtis priklausomai nuo to, ar ginčas nagrinėjamas teisme, ar arbitraže, tačiau abiem atvejais jos suprantamos plačiąja prasme⁷. Finansavimas paprastai apima atlygį advokatams, žyminį mokesčių, ekspertų, vertėjų, liudytojų išlaidas ir kitas su ginču susijusias išlaidas, dėl kurių padengimo šalys susitaria. Praktiškai dalis finansuotojų sutartimi taip pat prisiima pareigą finansuoti ginčo pralaimėjimo atveju atlyginti kitos šalies patirtas bylinėjimosi išlaidas⁸.

Antra, visapusiškai atskleidžiant šį požymį, svarbu pažymėti, kad šiuolaikinėje praktikoje taikomos finansavimo schemas yra gerokai įvairesnės nei tradicinis vieno ieškovo tiesioginio finansavimo modelis, todėl finansavimas gali apimti ne tik tiesiogiai su konkrečiu ginču susijusias bylinėjimosi išlaidas. V. Sahani vaizdžiai pastebi, kad ginčų finansuotojų rengiami susitarimai šiandien yra tokie, lyg šie vairuotų automobilius ir statytų kosminius erdvėlaivius, tuo tarpu daugelis šios srities reguliuotojų nusitaiko į klasikinius „arklio ir vežimo“ tipo finansavimo susitarimus, kurie tampa vis retesniais⁹. Pavyzdžiui, vis dažniau taikoma vadinamoji portfelio finansavimo (angl. *portfolio funding*) forma, kai finansuojama ne pavienė byla, bet kelių nesusijusių ginčų grupė¹⁰. Tokia praktika ypač paplitusi Anglijoje ir Velse, kur leidžiama ne teisininkams valdyti advokatų profesines bendrijas, taip pat, pavyz-

⁵ European Law Institute (2024). *Principles Governing the Third Party Funding of Litigation*, p. 9.

⁶ MÜLLER, Marcus (2025). Third-Party Funding and Securing the Defendant's Claim for Reimbursement of Litigation Costs in German Civil Procedure Using English Law as an Example. *International Journal of Procedural Law*, 15(1), 79–99 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1163/30504856-15010006>, p. 80–82

⁷ QTIASHAT, Khaldoun S. and QTAISHAT, Ali K. (2021). Third Party Funding in Arbitration: Questions and Justifications. *International Journal for the Semiotics of Law – Revue Internationale de Sémiotique Juridique*, 34(2), 341–356 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1007/s11196-019-09635-2>, p. 2; ROWE, James (2020). Litigation Finance: Financial Engineering in the Courtroom. *SSRN Electronic Journal* [interaktyvus]. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3751369>, p. 1.

⁸ SAHANI, Victoria Shannon (2021). The Impact of Third-Party Funding on Access to Justice. In: STORSKRUBB, Eva (2022). *YSEC Yearbook of Socio-Economic Constitutions 2022: Funding of Justice*. Springer, Switzerland, p. 32

⁹ SAHANI, Victoria Shannon (2021). Global Laboratories of Third-Party Funding Regulation. *AJIL Unbound*, 115, 34–39, 34.

¹⁰ CHAISSE, Julien and KIRKWOOD, Jamieson (2022). Tokenised Funding and Initial Litigation Offerings: The New Kids Putting Third-Party Funding on the Block. *Law & Financial Markets Review*, 16(1–2), 20–42 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1080/17521440.2022.2153609>, p. 23.

džiui, Jungtinių Amerikos Valstijų Arizonos valstijos Aukščiausiasis Teismas 2020 metais panaikino taisyklę, draudžiančią ne teisininkams valdyti advokatų profesines bendrijas ir dalytis honorarais¹¹. Doktrinoje teigiama, kad tokia finansavimo forma atsirado kaip būdas sumažinti finansuotojo riziką ir padidinti ekonominį efektyvumą¹². Vis dėlto, kaip pažymi A. Uzelac, Europos Sąjungoje, skirtingai nei kitose pasaulio dalyse, sutartiniai santykiai tarp finansuotojų ir advokatų yra reti dėl plačiai paplitusių ribojimų ne advokatams turėti nuosavybės dalį advokatų profesinėse bendrijose¹³. Kai Europos Sąjungos Teisingumo Teisme buvo iškeltas klausimas dėl tokio draudimo suderinamumo su Europos Sąjungos teise, turėta vilties, kad ši praktika pasikeis. Visgi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pažymėjo, kad išskirtinai finansinio investuotojo noras, kad jo investicijos būtų pelningos, gali turėti įtakos advokatų bendrijos organizavimui ir veiklai, o situacijoje, kai investuotojas būtų nepatenkintas grąža, jis galėtų siekti sumažinti išlaidas arba ieškoti tam tikros kategorijos klientų, antraip galbūt atsisakytų savo investicijų, o tokios grėsmės pakanka nustatyti, kad šios investicijos gali daryti įtaką, nors ir netiesioginę¹⁴. Teismas taip pat akcentavo, kad nesant finansinio nepriklausomumo, ekonominio pobūdžio argumentai, grindžiami trumpalaikiu išskirtinai finansinio investuotojo pelnu, galėtų nusverti argumentus, grindžiamus vien advokatų bendrijos klientų interesų gynyba. Be to, išskirtinai finansinio investuotojo ir kliento galimų ryšių buvimas taip pat gali paveikti advokato ir šio kliento santykius taip, kad negalima atmesti, jog bus pažeistos profesinės ar etikos taisyklės¹⁵.

Taigi, klasikiniu atveju trečiosios šalies teikiamas finansavimas nukreipiamas būtent į finansuojamos šalies bylinėjimosi išlaidas plačiąja šio termino prasme. Tačiau praktikoje vis dažniau pasitelkiami ir sudėtingesni finansavimo mechanizmai (tokie kaip ginčų portfelio finansavimas) nulemiantys, kad faktiškai gali būti finansuojamos ir kitos, tik netiesiogiai su bylinėjimusi susijusios išlaidos. Tad bylinėjimosi išlaidų, kaip finansavimo objekto, požymis padeda identifikuoti bylinėjimosi išlaidų finansavimą pasitelkiant trečiąsias šalis, tačiau savaime dar nėra pakankamas, kad leistų jį atskirti nuo kitų finansavimo formų.

2. Finansavimą teikia išorinis subjektas

Kitas esminis bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąją šalį požymis yra tas, kad finansuotojas nedalyvauja procese kaip byloje dalyvaujantis asmuo. Jis taip pat nėra su finansuojamąja šalimi siejamas tokiais teisiniais ar organizaciniais ryšiais, dėl kurių natūraliai prisiimtų ginčo ekonominę riziką (pavyzdžiui, nėra įmonės akcininkas). Kalbant apie bylinėjimosi išlaidų finansavimą pasitelkus trečiąsias šalis, dažnai omenyje turimi specializuoti bylinėjimosi išlaidų finansavimo fondai, kurių pagrindinė veikla yra bylinėjimosi išlaidų finansavimas¹⁶. Tai tokie fondai kaip „Deminor“, „Omni

¹¹ SAHANI, Victoria Shannon (2021). *Global Laboratories of Third-Party Funding Regulation*. AJIL Unbound, 115, 34–39, 37.

¹² STEINITZ, Maya (2021). Third-Party Funding: Investment Arbitration. *Max Planck Encyclopedia of International Law* [interaktyvus]. Oxford Public International Law, p. 5.

¹³ DORI, Adriani and KRAMER, Xandra. Financing Collective Actions and Strategic Litigation in Europe: The Role of Third-Party Funders in the Shadow of the Procedure. In: UZELAC, Alan and VOET, Stefaan (Ed.) (2025). *Heroes of the Judicial Periphery: Court Experts, Court Clerks, and Other Actors in the Shadows*. Oxford, Dublin: Hart Publishing, p. 358.

¹⁴ *Halmer Rechtsanwälts-gesellschaft UG prieš Rechtsanwältskammer München* [ESTT], Nr. C-295/23, [2024-12-19]. ECLI:EU:C:2024:1037, 69 punktą.

¹⁵ Ten pat, 71 punktą.

¹⁶ ROWE, James (2020). Litigation Finance: Financial Engineering in the Courtroom. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3751369>, p. 12.

Bridgeway“, „Nivalion“, prisistatantys kaip profesionalūs investuotojai į ginčus teisme ir arbitraže. Tačiau bylinėjimosi išlaidų finansavimo praktika neapsiriboja vien šiais specializuotais fondais: į šią sritį įsitraukia ir kiti subjektai, kurie tradiciškai nėra apibrėžiami kaip bylinėjimosi išlaidų finansuotojai – bankai, draudimo bendrovės, plataus profilio investiciniai fondai ir kt.¹⁷ Būtent išorinio („už ginčo ribų“) esančio finansuotojo statusas yra tai, kas jungia šiuos skirtingus subjektus ir skiria bylinėjimosi išlaidų finansavimą pasitelkus trečiąsias šalis nuo kitų ginčų finansavimo formų. Tai, kad finansuotojas yra nepriklausomas nuo ginčo šalių ir nėra proceso dalyvis, leidžia atskirti bylinėjimosi išlaidų finansavimą pasitelkus trečiąsias šalis nuo, pavyzdžiui, ieškovo susitarimo su advokatu dėl sėkmės mokesčio arba situacijos, kai motininė įmonė padengia dukterinės įmonės bylinėjimosi išlaidas¹⁸. Analizuojamas požymis toliau bus nagrinėjamas šiame skyriuje dviem aspektais – analizuojant finansuotojo teisinį statusą procese ir jo faktinį įsitraukimą į ginčą.

2.1. Finansuotojo procesinis statusas

Civiliniame procese, kuriame dalyvauja finansuojamoji šalis, pats finansuotojas įprastai neturi jokio procesinio statuso. Šis požymis nuosekliai akcentuojamas teisės doktrinoje ir minkštosios teisės šaltiniuose. Pavyzdžiui, ICCA–Queen Mary tyrimo grupė finansuotoją apibrėžia kaip subjektą, „kuris nėra ginčo šalis ir nėra šalies teisinis atstovas“¹⁹. Europos teisės instituto principuose nurodoma, kad „finansavimo teikėjas ar galutinis jo šaltinis nėra ginčo proceso šalimi“²⁰.

Šiame kontekste pažymėtina, kad kritiškai vertintina Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 31²⁷ straipsnio 3 dalyje įvardijant bylinėjimosi išlaidų finansuotoją vartojama sąvoka „trečiasis asmuo“. Tokios sąvokos vartojimas gali įnešti painiavos, mat Lietuvos civilinio proceso teisėje trečiųjų asmenų sąvoka yra nusistovėjusi, šiuos priskiriant prie byloje dalyvaujančių asmenų²¹. Tuo tarpu bylinėjimosi išlaidų finansuotojų vienas iš esminių požymių ir yra tas, kad jie nėra bylos dalyviai. Šį terminologinį netikslumą aiškiai suvokė Estijos įstatymų leidėjas ir, perkeldamas Atstovaujamųjų ieškinių direktyvą, nevartojo sąvokos „trečiasis asmuo“, kadangi ši sąvoka jų procesinėje teisėje taip pat reiškia byloje dalyvaujantį asmenį, ir vartojo sąvoką „menetlusvāline isik“, reiškiančią asmenį, nedalyvaujantį

¹⁷ HENRIQUES, Duarte G. (2018). Third-Party Funding – In Search of a Definition. *The American Review of International Arbitration*, 28(4), 405–431, p. 418. QTIASHAT, Khaldoun S. and ALI, K. Qtaishat. (2021). Third Party Funding in Arbitration: Questions and Justifications. *International Journal for the Semiotics of Law – Revue Internationale de Sémiotique Juridique* 34(2), 341–356. <https://doi.org/10.1007/s11196-019-09635-2>, p. 2; SAHANI, Victoria Shannon (2021). The Impact of Third-Party Funding on Access to Justice. In: STORSKRUBB, Eva (2022). *YSEC Yearbook of Socio-Economic Constitutions 2022: Funding of Justice*. Springer, Switzerland, p. 32.

¹⁸ SWEIFY, Mohamed (2023). *Third Party Funding in International Arbitration: A Critical Appraisal and Pragmatic Proposal* [interaktyvus]. Cheltenham; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing. DOI 10.4337/9781802208832, p. 174; SAHANI, Victoria Shannon. Third-Party Funders. In: KRÖLL, Stefan; BJORKLUND, Andrea K. and FERRARI, Franco (eds.) (2023). *Cambridge Compendium of International Commercial and Investment Arbitration*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 305–329, p. 305.

¹⁹ ICCA–Queen Mary Task Force (2018). Report On Third-Party Funding In International Arbitration, p. 13.

²⁰ European Law Institute (2024). *Principles Governing the Third Party Funding of Litigation*, p. 29. Taip pat žr.: FRIGNATI, Valentina (2016). Ethical Implications of Third-party Funding in International Arbitration. *Arbitration International*, 32(3), 505–522 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1093/arbit/aaw011>, p. 508; HODGES, Christopher; PEYSNER, John and NURSE, Angus (2012). Litigation Funding: Status and Issues. *SSRN Electronic Journal* [interaktyvus]. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2126506>, p. 10; HENRIQUES, Duarte G. (2018). Third-Party Funding – In Search of a Definition. *The American Review of International Arbitration*, 28(4), 405–431, 429. SWEIFY, Mohamed (2023). *Third Party Funding in International Arbitration: A Critical Appraisal and Pragmatic Proposal* [interaktyvus]. Cheltenham; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing. DOI 10.4337/9781802208832, p. 181.

²¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 37 straipsnio 2 dalis.

procesė²². Manytina, kad lietuvių kalboje, kalbant apie išorinį subjektą, teikiantį bylinėjimosi išlaidų finansavimą, tiksliausia būtų vartoti terminą „trečioji šalis“.

Finansuotojo, kaip byloje nedalyvaujančio asmens, statusas kelia klausimą, kokias teises ir pareigas apskritai galima sieti su tokiu asmeniu bylos baigties kontekste, pavyzdžiui, ar jis gali būti įpareigotas atlyginti laimėjusios šalies bylinėjimosi išlaidas. Vienas iš teisės į teisingą teismą elementų – draudimas sprendimą priimančiam teismui spręsti dėl neįtrauktų dalyvauti byloje asmenų teisių ir pareigų. Iš to išeitų, kad būtų nagrinėjantis teismas, finansuotai šaliai pralaimėjus ginčą, negali finansuotojo įpareigoti atlyginti laimėjusios šalies bylinėjimosi išlaidas. Tačiau, pavyzdžiui, Anglijos teisėje įtvirtinta galimybė teismui tam tikrais atvejais įpareigoti atlyginti bylinėjimosi išlaidas ir asmenis, kurie procese nedalyvavo²³. Atitinkamai, teismų praktikoje išaiškinta, kad kuo finansuotojas intensyviau dalyvauja procese ir kuo didesnę įtaką daro bylos eigai, tuo labiau jis laikytinas asmeniu, kuris turi prisiimti ir galimas neigiamas pasekmes²⁴. Taip pat Švedijos Aukščiausiasis Teismas yra įpareigojęs vien bylinėjimuisi įsteigtos specialios paskirties įmonės (angl. *special purpose vehicle*) akcininkus atlyginti laimėjusios šalies patirtas bylinėjimosi išlaidas, kadangi šie akcininkai faktiškai kontroliavo viso proceso eigą²⁵.

Vis dėlto pagal klasikinį bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis modelį finansuotojas paprastai tik teikia finansinę paramą ir neperima finansuojamos šalies procesinių teisių ir pareigų. Tačiau tai nereiškia visiško finansuotojo nedalyvavimo priimančiam sprendimui. Finansuotojo turima faktinė ginčo kontrolė ir jos reikšmė bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis sampratai detaliau analizuojama šio straipsnio 2.2 dalyje.

2.2. Faktinis finansuotojo įsitraukimas į procesą

Ribotas finansuotojo įsitraukimas į su bylos vedimu susijusių sprendimų priėmimą doktrinoje dažnai įvardijamas ne tik kaip klasikinis bylinėjimosi išlaidų finansavimo požymis²⁶, bet ir siektinas teisinio reguliavimo tikslas, užtikrinantis ginčo šalies savarankiškumą. Nors pagal savo teisinį statusą finansuotojas nėra ginčo šalis, jau vien ginčo finansavimo faktas suponuoja jo suinteresuotumą bylos baigtimi. Todėl neišvengiamai kyla vidinė įtampa: viena vertus, analizuojamas bylinėjimosi išlaidų finansavimo modelis remiasi prielaida, kad ginčo šalis išlieka proceso šeimininge, kita vertus, finansuotojas, siekdamas apsaugoti savo investicijos grąžą, turi reikšmingą paskatą dalyvauti priimančiam strateginius sprendimus.

Įtampą tarp finansuotojo ekonominio intereso ir ginčo šalies procesinio savarankiškumo iliustruoja *Merricks prieš Mastercard* byla. 2024 m. gruodį kolektyvinį ieškinį administruojantis grupės atstovas pasiekė taikos susitarimą, pagal kurį *Mastercard* sutiko išmokėti 200 milijonų Didžiosios Britanijos svarų sterlingų sumą nepripažindama atsakomybės. Toks susitarimas turėjo būti patvirtintas kaip „teisingas ir pagrįstas“ (angl. *just and reasonable*), todėl Jungtinės Karalystės konkurencijos bylų

²² European Commission DG Justice and Consumers (2025). Mapping Third Party Litigation Funding in the European Union, p. 178.

²³ Tokia teismo diskrecija kyla iš Jungtinės Karalystės vyresniųjų teismų akto 151 straipsnio, suteikiančio teismui teisę nustatyti, iš ko ir kokia apimtimi turi būti atlyginamos bylinėjimosi išlaidos, bei Jungtinės Karalystės civilinio proceso akto 46.2 taisyklės, detalizuojančios ne proceso šalių įtraukimą į bylinėjimosi išlaidų nagrinėjimą (Senior Courts Act (1981); Civil Procedure Rules (1998)).

²⁴ Anglijos ir Velso apeliacinio teismo 2020 m. vasario 25 d. sprendimas byloje *ChapelGate Credit Opportunity Master Fund Ltd prieš Money & Ors*.

²⁵ FOERSTER, Alexander and SKOG, Johan (2020). Costs Issues in Arbitrations Involving Third Party Funding: The Swedish Example. *German Arbitration Journal*, 18(4), 149–155, 154.

²⁶ HENRIQUES, Duarte G. (2018). Third-Party Funding – In Search of a Definition. *The American Review of International Arbitration*, 28(4), 405–431, 424.

apeliacinis teismas surengė posėdį, kuriame suderintą susitarimą vertino iš grupės narių interesų perspektyvos. Grupės nariams prieštaravimų nepareiškus, teismas leido į procesą įstoti bylinėjimosi išlaidų finansuotojui „Innsworth Capital“, kuris aktyviai prieštaravo susitarimui ir teigė, kad 200 milijonų Didžiosios Britanijos svarų sterlingų suma neadekvačiai nuvertina reikalavimą (pirminis reikalavimas buvo 14 milijardų Didžiosios Britanijos svarų sterlingų) bei neužtikrina pakankamos gražos fondui. Vis dėlto 2025 m. gegužės 20 d. sprendime teismas patvirtino susitarimą ir akcentavo, kad vertinimo ašis yra grupės, o ne finansuotojo interesai²⁷. Šis ir kiti pavyzdžiai²⁸ atskleidžia, kad finansuotojai, nors formaliai ir nėra laikomi proceso dalyviais, yra itin suinteresuoti ginčo baigtimi.

Dėl šios įtampas tarp finansuotojo ekonominio intereso ir ginčo šalies procesinio savarankiškumo tiek tarptautiniu, tiek Europos Sąjungos lygmeniu vis daugiau dėmesio skiriama tam, kad būtų užtikrintas ginčo šalių nepriklausomumas, ribojant finansuotojo galimybes kontroliuoti procesą. Pavyzdžiui, remiantis 2020 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2020/1828 dėl atstovaujamųjų ieškinių siekiant apsaugoti vartotojų kolektyvinius interesus, kuria panaikinama Direktyva 2009/22/EB, 10 straipsniu draudžiama finansuotojui daryti įtaką kvalifikuoto subjekto procesiniams sprendimams dėl taikos sutarties sudarymo ar ieškinio apimties keitimo²⁹. Šiuos nepriklausomumo standartus įtvirtina ir Europos teisės instituto principai, pagal kuriuos finansuotojas neturi teisės kontroliuoti proceso eigos ar daryti įtakos esminiams sprendimams, tokiems kaip ieškinio atsiėmimas ar taikos sutarties sudarymas. Europos teisės institutas pabrėžia, kad finansuotojas privalo išlikti nepriklausomas ir vengti bet kokių interesų konfliktų, galinčių paveikti šalies ar jos atstovo sprendimus³⁰.

Empiriniai duomenys patvirtina, kad praktikoje finansuotojo ir kitų suinteresuotųjų šalių požiūriai į finansuotojo turimos proceso kontrolės apimtį išsiskiria. Europos Komisijos iniciatyva atlikto tyrimo duomenys atskleidė reikšmingus požiūrių skirtumus tarp skirtingų respondentų grupių: į klausimą, ar bylinėjimosi išlaidų finansuotojai taiko kokias nors teisminių procesų kontrolės formas, dauguma suinteresuotųjų šalių atsakė teigiamai, o patys finansuotojai dažniausiai į klausimą atsakė neigiamai. Paprašius suinteresuotąsias šalis konkretinti, kokio pobūdžio kontrolę, jų vertinimu, įgyvendina bylinėjimosi išlaidų finansuotojai, dažniausiai įvardytos tokios įtakos formos, kaip antai „sutikimas dėl taikos sutarties sudarymo“, „advokato pasirinkimas“, „susitarimas dėl strategijos“. Be to, įvairios suinteresuotųjų šalių grupės, įskaitant ir pačius bylinėjimosi išlaidų finansuotojus, iš esmės sutiko dėl vieno esminio kontrolės elemento – finansuotojo teisės vienašališkai nutraukti finansavimą bylinėjimosi proceso eigoje³¹.

Taigi, finansuotojo perimama kontrolė nors ir yra vienas iš pagrindinių diskusijų objektų, nėra tinkamas kriterijus pačiai šio instituto sampratai apibrėžti. Kontrolė šiuo požiūriu yra išvestinis reiškinys: ji kyla iš kitų struktūrinių požymių ir kinta priklausomai nuo finansavimo sutarties šalių valios kiekvienu individualiu atveju. Kontrolės aspektas traktuotinas kaip kintantis parametras, kuris yra svarbus vertinant reguliavimo poreikį ir priemones, bet pats savaime neleidžia atskirti bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkus trečiąją šalį nuo kitų bylinėjimosi išlaidų finansavimo formų.

²⁷ Jungtinės Karalystės konkurencijos bylų apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *Walter Hugh Merricks CBE v Mastercard Incorporated and Others*, CAT 28.

²⁸ Pavyzdžiui, Sysco ir Burford ginčas (FRANKEL, A. (2023). Sysco sues litigation funder Burford, blasts Boies Schiller over \$140 million soured deal. *Reuters*).

²⁹ Europos Parlamento ir Tarybos 2020 m. lapkričio 25 d. direktyva (ES) 2020/1828 dėl atstovaujamųjų ieškinių siekiant apsaugoti vartotojų kolektyvinius interesus, kuria panaikinama Direktyva 2009/22/EB. *OL L 409*, 2020, p. 1–27.

³⁰ European Law Institute (2024). *Principles Governing the Third Party Funding of Litigation*, p. 38–39, 46–48.

³¹ European Commission DG Justice and Consumers (2025). *Mapping Third Party Litigation Funding in the European Union*, p. 12.

3. Atlygintinumo reikšmė

Kalbant apie bylinėjimosi išlaidų finansavimą pasitelkiant trečiąją šalį, paprastai neabejojama, kad tokio teisinio santykio esminiai elementai yra trečioji šalis ir finansuojamos bylinėjimosi išlaidos, diskusijų kyla dėl šių sąvokų turinio ir ribų. Tuo tarpu atlygintinumo kontekste situacija yra kitokia, mat pats terminas „bylinėjimosi išlaidų finansavimas pasitelkus trečiąją šalį“ savaime lingvistiškai nesuponuoja, kad finansavimas turi būti atlygintinis.

3.1. Atlygintinis finansavimas

Daugelis autorių bylinėjimosi išlaidų finansavimą pasitelkiant trečiąsias šalis apibrėžia kaip verslo modelį, kuriame išorinis subjektas finansuoja ginčo šalies bylinėjimosi išlaidas mainais į sutartą atlygį, priklausantį nuo bylos baigties³².

Finansuotojo gaunama grąža būna sutartinė, iš anksto apibrėžiama finansavimo sutartyje³³. Pasirinktas atlygintinumo modelis dažnai susijęs su bylos rizikingumu ir trukme: didesnė rizika ir ilgesnis procesas lemia aukštesnį reikalaujamos grąžos procentą ar didesnį daugiklį. Taip užtikrinama, kad finansuotojas gautų proporcingą atlygį, o ieškovui vis tiek liktų didžioji dalis priteistos kompensacijos³⁴. Sėkmingo ginčo atveju finansinis atlygis paprastai yra investuotos sumos daugiklis (iki 400 %) arba procentinė finansuotame ginče priteistos sumos dalis (paprastai 30–40 procentų)³⁵.

Komercinis bylinėjimosi išlaidų finansavimo pobūdis aiškiai skiria šį finansavimo modelį nuo valstybės teikiamos teisinės pagalbos ar altruistinio finansavimo³⁶. A. Stadler pažymi, kad būtent pelno siekis suteikia bylinėjimosi išlaidų finansavimui savitą teisinį statusą kaip „privataus kapitalo įsitraukimo į teisingumo sistemą formai“³⁷. Taip pat ir daugumoje komercinių arbitražų taisyklių ir užsienio valstybių nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių trečiųjų šalių finansavimą, nekalbama apie neekonominius interesus³⁸. Tokia samprata grindžiama teisinio tikrumo ir priežiūros efektyvumo argumentais: tik komercinę veiklą galima aiškiai reguliuoti finansų rinkų, investicijų ir vartotojų ap-

³² Pavyzdžiui, SWEIFY, Mohamed (2023). *Third Party Funding in International Arbitration: A Critical Appraisal and Pragmatic Proposal* [interaktyvus]. Cheltenham; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing. DOI 10.4337/978180220883, p. 185; HENRIQUES, Duarte G. (2018). Third-Party Funding – In Search of a Definition. *The American Review of International Arbitration*, 28(4), 405–431, 416. SAHANI, Victoria Shannon (2021). *The Impact of Third-Party Funding on Access to Justice*. In: STORSKRUBB, Eva (2022). *YSEC Yearbook of Socio-Economic Constitutions 2022: Funding of Justice*. Springer, Switzerland, p. 32.

³³ European Law Institute (2024). *Principles Governing the Third Party Funding of Litigation*, p. 3.

³⁴ MULHERON, Rachael. The Private Funding of Litigation: A Critical Analysis of Crowdfunding in England and Wales (2025), p. 91–92. In: KRAMER, Xandra; AHMED, Masood; DORI, Adriani and UCÍN, María Carlota (Ed.) (2025). *Sustaining Access to Justice: New Avenues for Costs and Funding*. UK: Hart Publishing.

³⁵ DINGELDEY, Carl (2025). Arbitration-Specific Issues of Third-Party Funding and the Proposed European Directive. *Zeitschrift für Schiedsverfahren*, 1, 23–27.

³⁶ SWEIFY, Mohamed (2023). *Third Party Funding in International Arbitration: A Critical Appraisal and Pragmatic Proposal* [interaktyvus]. Cheltenham; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing. DOI 10.4337/978180220883, p. 185; DORI, Adriani; AHMED, Masood; KRAMER, Xandra and UCÍN, María Carlota (2025). *New Avenues for Costs and Funding: The Quest for Access to Justice*, p. 2. In: KRAMER, Xandra; AHMED, Masood; DORI, Adriani and UCÍN, María Carlota (red.) (2025). *Sustaining Access to Justice: New Avenues for Costs and Funding*. UK: Hart Publishing.

³⁷ STADLER, Astrid. Third-Party Funding in Collective Redress (2022), p. 152–153. In: KRAMER, Xandra; VOET, Stefaan; KÖDDERITZSCH, Lorenz; TULIBACKA, Magdalena and HESS, Burkhard (Ed.) (2022). *Delivering Justice: A Holistic and Multidisciplinary Approach. Liber Amicorum in Honour of Christopher Hodges*. Oxford: Hart Publishing.

³⁸ DINGELDEY, Carl (2025). Arbitration-Specific Issues of Third-Party Funding and the Proposed European Directive. *Zeitschrift für Schiedsverfahren*, 1, 23–27.

saugos priemonėmis bei užtikrinti efektyvią atitikties reguliavimui kontrolę. Priešingu atveju teisinio reguliavimo apimtis taptų pernelyg plati ir galėtų kilti sunkumų užtikrinant tokio reguliavimo veikimą³⁹.

Taigi, atlygintinumas yra esminis komercinio bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis požymis. Atsižvelgiant į tai, kad finansuotojai gali būti suinteresuoti sandorius struktūruoti taip, kad teikiamam finansavimui nebūtų taikomi tam tikri ribojimai, ypač vartotojų teisių apsaugos kontekste, šį požymį svarbu vertinti lanksčiai – atlygintinumas turėtų būti suprantamas nebūtinai kaip tiesioginė pinigine grąža (tam tikra pinigų suma), tačiau kaip finansinės (ekonominės) grąžos siekis plačiąja prasme, neapsiribojant tiesioginiu pinigų srautu, bet apimant ir kitokias ekonomiškai įvertinamas formas (pvz., sutartą dalies bendrovės akcijų perleidimą laimėjimo atveju).

3.2. Neatlygintinis ginčų finansavimas

Praktikoje egzistuoja ir neatlygintinis trečiųjų šalių ginčų finansavimas, kurio motyvai gali būti įvairūs. Trečioji šalis gali finansuoti ginčą iš altruistinių paskatų (pavyzdžiui, siekdama paremti pažeidžiamą šalį ar prisidėti prie tam tikrų teisių apsaugos)⁴⁰, dėl strateginių tikslų (siekdama formuoti jai palankią teismų praktiką tam tikroje srityje)⁴¹ ar dėl politinių ar asmeninių motyvų⁴². Tokiais atvejais, jei ginčas laimimas, finansuotojas neįgyja teisės į dalį priteistos sumos ar kitokį piniginių atlygį. Tačiau lingvistiniu požiūriu, tai taip pat yra trečiosios šalies teikiamas bylinėjimosi išlaidų finansavimas, nes išorinis subjektas padengia šalies bylinėjimosi išlaidas.

Tarptautiniu lygmeniu galima rasti pavyzdžių, kai bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis sąvoka išplečiama, įtraukiant ir neatlygintinį finansavimą. Pavyzdžiui, Jungtinių Tautų Tarptautinės prekybos teisės komisijos (UNCITRAL) darbo grupės investicinių ginčų kontekste parengtuose trečiųjų šalių finansavimo nuostatuose pasiūlyta bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkus trečiąją šalį apibrėžtis, apimanti tiek finansavimą dovanos ar dotacijos forma, tiek finansavimą „mainais už atlygį, priklausantį nuo proceso baigties“⁴³. Šiame kontekste svarbu pažymėti, kad neatlygintinis finansavimas įtrauktas tikslingai, turint omenyje tokias organizacijas kaip Afrikos teisinės paramos fondas (ALSF), kartu akcentuojant, kad teisinis reguliavimas komercinio ir ne pelno siekiančio finansavimo atžvilgiais

³⁹ SWEIFY, Mohamed (2023). Third Party Funding in International Arbitration: A Critical Appraisal and Pragmatic Proposal [interaktyvus]. Cheltenham; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing. DOI 10.4337/978180220883, p. 179; DINGELDEY, Carl (2025). Arbitration-Specific Issues of Third-Party Funding and the Proposed European Directive. *Zeitschrift für Schiedsverfahren*, 1, 23–27.

⁴⁰ Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje Equality and Human Rights Commission (EHRC) finansiškai parėmė pareiškėjo bylą TB prieš Metropoliteno policiją (The Met), kurioje pareiškėjas teigė patyręs rasinę diskriminaciją. EHRC nurodė, kad byla buvo išspręsta taikos sutartimi (dar iki jos nagrinėjimo teisme): policija, nepripažindama diskriminacijos, sutiko pareiškėjui sumokėti kompensaciją, o pareiškėją atstovavo nepriklausoma advokatų kontora Deighton Pierce Glynn (Equality and Human Rights Commission (2023). *A statement on the case of TB v The Met*).

⁴¹ Pavyzdžiui, tabako pramonė padengė Ukrainos valstybės bylinėjimosi išlaidas, kad Ukraina inicijuotų PPO (WTO) ginčą prieš Australijos taikomą paprastos bendros pakuotės (angl. *plain-packaging*) reguliavimą. Vėliau, pasikeitus politinei valdžiai Ukrainoje, ginčas buvo nutrauktas, o tai aiškinta tuo, kad Ukrainos praktinis suinteresuotumas tęsti bylą yra ribotas (pvz., dėl nereikšmingo prekybinio ryšio su Australija šioje srityje) (CROSBIE, Erik; SOSA, Patricia; GLANTZ, Stanton A. (2017). Defending strong tobacco packaging and labelling regulations in Uruguay: transnational tobacco control network versus Philip Morris International. *Tob Control*, 27(2), 185–194. doi: 10.1136/tobaccocontrol-2017-053690).

⁴² Pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų verslininkas Peter Thiel finansavo imtynininko Terry Gene Bollea bylinėjimosi išlaidas jo ginče prieš žiniasklaidos bendrovę „Gawker Media“, siekdamas tokiu būdu netiesiogiai atkeršyti žiniasklaidos bendrovei už paskleistą informaciją apie jo privatų gyvenimą (BBC (2016). Gawker case: Thiel is „serious threat“ to press freedom, <https://www.bbc.com/news/technology-37098518>).

⁴³ UNCITRAL Working Group III (2021). *Initial Draft on the regulation of third-party funding: Compilation of comments* (15 September 2021), p. 10.

gali būti diferencijuojami, kadangi šie gali kelti skirtingas rizikas⁴⁴. Panašiai ir Tarptautinio investicinių ginčų sprendimo centro (ICSID) arbitražo taisyklėse reikalaujama atskleisti bet kokią trečiosios šalies finansavimą, nesvarbu, ar finansuotojas tikisi finansinės grąžos, ar finansuoja bylą kitais tikslais⁴⁵. Taip pat doktrinoje, pavyzdžiui, analizuojant, kaip trečiųjų šalių dalyvavimas gali iškreipti bylos šalių motyvaciją užbaigti ginčą taikiai, siūloma į apibrėžimą įtraukti ir tokius finansuotojus, kurie nesiekia tiesioginės finansinės grąžos⁴⁶. Taigi, šiais minėtais atvejais bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkus trečiąsias šalis samprata tikslingai išplėsta įtraukiant ne tik finansinę grąžą motyvuotus finansuotojus.

Analizuojamos sąvokos (bylinėjimosi išlaidų finansavimas pasitelkiant trečiąsias šalis) dviprasmiškumas lemia, kad kiekvieną kartą būtina aiškiai atskirti, ar analizuojamas bylinėjimosi išlaidų finansavimas kaip specifinis verslo modelis, ar bendresnė situacija, kai trečioji šalis padengia bylinėjimosi išlaidas. Šiame straipsnyje bylinėjimosi išlaidų finansavimas pasitelkiant trečiąsias šalis suprantamas ir analizuojamas kaip specifinė ginčų finansavimo forma, kurios esminis požymis yra atlygintinumas. Kartu pripažįstama, kad priklausomai nuo sąvokos vartojimo konteksto, trečiųjų šalių teikiamas bylinėjimosi išlaidų finansavimas gali būti suprantamas ir plačiau, apimant ir neatlygintinį finansavimą. Akcentuotina, kad ši skirtis turi ir reikšmingą praktinį aspektą: tiek diskutuojant apie šio reiškinio keliamas grėsmes, tiek vertinant reguliavimo alternatyvas, būtina kiekvienu atveju aiškiai identifikuoti, kokio pobūdžio finansavimas nagrinėjamas, ir aiškiai apibrėžti, ar omenyje turimas ir finansavimas, teikiamas neatlygintinai. Ypač svarbu, kad argumentai, pagrindžiantys poreikį reguliuoti finansiškai nemotyvuotų finansuotojų elgesį, nelemtų finansiškai motyvuotų finansuotojų veiklos reguliavimo ir, atvirkščiai.

4. Finansuotojo gaunama grąža yra sąlyginė, priklausanti nuo bylos baigties

Dar vienas kertinis trečiųjų šalių teikiamo bylinėjimosi išlaidų finansavimo požymis yra tas, kad finansuotojo atlygis yra sąlyginis, priklauso nuo bylos baigties⁴⁷. Tokia sąlyginė finansavimo struktūra iš esmės skiria šį finansavimo modelį nuo, pavyzdžiui, bylinėjimosi išlaidoms padengti suteiktos paskolos⁴⁸. Europos teisės instituto principuose pažymima, kad finansuotojas turi teisę į grąžą tik tuo atveju, jei finansuojamoji šalis faktiškai gauna kompensaciją, o bet kokios garantijos ar užtikrinimo priemonės, leidžiančios finansuotojui atgauti investiciją pralaimėjimo atveju, prieštarautų šiam principui⁴⁹. Tokia nuostata siekiama užkirsti kelią „užmaskuotai“ paskolai, kai finansuotojas iš esmės perkelia riziką atgal ieškovui.

Taigi, paprastaiariant, finansuotojas gauna atlygį tik tuo atveju, jei finansuotoji šalis bylą laimi, o pralaimėjimo atveju finansuotojas neįgyja teisės į grąžą ir neatgauna investuotų lėšų. Tačiau reikia pripažinti, kad toks binarinis „laimėjimo ir pralaimėjimo“ modelis finansavimo santykiuose yra nepa-

⁴⁴ UNCITRAL Working Group III (2021). *Initial Draft on the regulation of third-party funding: Compilation of comments* (15 September 2021), p. 11.

⁴⁵ International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID) (2022). *ICSID Arbitration Rules* (in force from 1 July 2022), Rule 14(1).

⁴⁶ PELLED, Omer Y. (2024). Concealed Third-Party Litigation Funding. *Theoretical Inquiries in Law*, 25(2), 279–301 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1515/til-2024-0024>, p. 283.

⁴⁷ VELJANOVSKI, Cento (2012). Third Party Litigation Funding in Europe. *Journal of Law, Economics & Policy*, 8(3), 405–450, 406; HENRIQUES, Duarte G. (2018). Third-Party Funding – In Search of a Definition. *The American Review of International Arbitration*, 28(4), 405–431, 430; SAHANI, Victoria Shannon. Third-Party Funders. In: KRÖLL, Stefan; BJORKLUND, Andrea K. and FERRARI, Franco (eds.) (2023). *Cambridge Compendium of International Commercial and Investment Arbitration*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 305–329, 306.

⁴⁸ STADLER, Astrid. Third-Party Funding in Collective Redress (2022), p. 148–149. In: KRAMER, Xandra; VOET, Stefaan; KÖDDERITZSCH, Lorenz; TULIBACKA, Magdalena and HESS, Burkhard (red.) (2022). *Delivering Justice: A Holistic and Multidisciplinary Approach. Liber Amicorum in Honour of Christopher Hodges*. Oxford: Hart Publishing.

⁴⁹ European Law Institute (2024). *Principles Governing the Third Party Funding of Litigation*, p. 14.

kankamas. Pavyzdžiui, dalis civilinių ginčų užbaigiama sudarius taikos sutartį, tokiu atveju formaliai nesant nei laimėtojo, nei pralaimėtojo. Kita vertus, net ir ginčui pasibaigus teismo sprendimu, ieškinys gali būti patenkinamas tik iš dalies. O kas, jei ieškinys patenkinamas (byla „laimėta“), tačiau nėra galimybės išieškoti priteistos sumos? Manytina, kad tokiais atvejais esminę reikšmę turi tai, su koku konkrečiu įvykiu šalys finansavimo sutartimi susiejo gražos finansuotojui išmokėjimą. Tokios pozicijos laikomasi ir, pavyzdžiui, Anglijos ir Velso bylinėjimosi išlaidų finansuotojų asociacijos etikos kodekse⁵⁰.

Vis dėlto sąlyginio atlygintinumo modelis kelia iššūkių ne tik dėl to, kad gali būti sudėtinga apibrėžti sąlygą, su kurios atsiradimu bus siejamas atlygio finansuotojui išmokėjimas. Itin dažnai išsakomas argumentas yra tas, kad finansinės rizikos ginčo šaliai nebuvimas gali paskatinti nepagrįstą bylinėjimąsi. Teigiama, kad bylinėjimosi išlaidų finansavimo mechanizmas perkelia su bylinėjimusi susijusią riziką nuo ieškovų finansuotojams, dėl to ieškovai skatinami pateikti bet kokius ieškinius, įskaitant nerimtus ar spekuliatyvius⁵¹. Toliau šiame straipsnyje, atsižvelgiant į pirmiau išsakytą kritiką ir siekiant išsamiau atskleisti ginčų finansavimo rinkos struktūrą, analizuojama, kokie ginčai praktikoje yra finansuojami trečiųjų šalių lėšomis.

Finansavimas paprastai suteikiamas tik toms byloms, kurios turi solidų teisinį pagrindą ir realų ekonominį potencialą. Kaip pažymi A. Dori ir X. Kramer, dažniausiai finansuotojai, atlikę išsamią teisinę ir finansinę patikrą, priima sprendimą finansuoti nuo 3 iki 10 procentų atvejų⁵².

Ginčų finansuotojai taiko griežtus kriterijus, spręsdami, kurias bylas finansuoti. Sprendimas investuoti bylinėjimosi išlaidas konkrečioje byloje priimamas tik po išsamios bylos analizės, apimančios tiek teisinį, tiek ekonominį vertinimą. Dauguma finansuotojų savo analizę grindžia tiek vidinėmis, tiek išorinėmis žiniomis. Vertinimas paprastai apima tokius veiksnius, kaip antai: bylos sėkmės tikimybė, galimų atlygintinų nuostolių dydis, atsakovo finansinis stabilumas, proceso sudėtingumas ir trukmė, vykdymo užtikrinimo galimybės, galimos reputacinės rizikos, numatomos išlaidos, bendras rizikos ir naudos santykis⁵³. Patys finansuotojai patvirtina, kad trečiųjų šalių finansavimas yra tinkamas tik labai nedidelei daliai bylų⁵⁴. T. Kohlmeier ir M. Wegmüller finansavimui tinkamas bylas taikliai prilygino Šventajam Graliui: labai trokštamos ir vertingos, bet itin sunkiai randamos⁵⁵. Empiriniai tyrimai rodo, kad minimali finansuojamų reikalavimų vertė Europos jurisdikcijose paprastai varijuoja tarp 1 ir 14 milijonų eurų⁵⁶, o vidutinė finansuotojų nurodoma finansuotų ginčų vertė svyruoja nuo 5 iki 300 milijonų

⁵⁰ The Association of Litigation Funders of England & Wales (2018). *Code of Conduct for Litigation Funders*, 2.5 punktas.

⁵¹ LYSAUGHT, Geoffrey J.; HAZELGROVE, D. Scott (2012). Economic Implications of Third-Party Litigation Financing on the U.S. Civil Justice System. *Journal of Law, Economics & Policy*, 8(3), 645–672, 672.

⁵² DORI, Adriani and KRAMER, Xandra. Financing Collective Actions and Strategic Litigation in Europe: The Role of Third-Party Funders in the Shadow of the Procedure, p. 333–334. In: Uzelac, Alan ir Voet, Stefaan (red.) (2025). *Heroes of the Judicial Periphery: Court Experts, Court Clerks, and Other Actors in the Shadows*. Oxford, Dublin: Hart Publishing.

⁵³ KOHLMEIER, Thomas and WEGMÜLLER, Marcel. ESG and Litigation Funding – Tied at the Hip? A Practitioner's View, p. 175. In: KRAMER, Xandra; AHMED, Masood; DORI, Adriani et al. (Ed.) (2025). *Sustaining Access to Justice: New Avenues for Costs and Funding*. UK: Hart Publishing, p. 171–182. PONCIBÒ, Cristina and SOLAS, Gian Marco (2024). Third-Party Litigation Funding in the European Union: Regulatory Challenges. *Theoretical Inquiries in Law*, 25(2), 189–208 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1515/til-2024-0020>, p. 190. HODGES, Christopher; PEYSNER, John and NURSE, Angus (2012). Litigation Funding: Status and Issues. *SSRN Electronic Journal* [interaktyvus]. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2126506>, p. 2.

⁵⁴ DE MEEUS, Charlotte (2024). Investing in Responsible Litigation: Third-Party Funding for Public Interest Litigation. *Netherlands International Law Review*, p. 519.

⁵⁵ KOHLMEIER, Thomas and WEGMÜLLER, Marcel. ESG and Litigation Funding – Tied at the Hip? A Practitioner's View, p. 175. In: KRAMER, Xandra; AHMED, Masood; DORI, Adriani et al. (red.) (2025). *Sustaining Access to Justice: New Avenues for Costs and Funding*. UK: Hart Publishing.

⁵⁶ European Commission DG Justice and Consumers (2025). *Mapping Third Party Litigation Funding in the European Union*, p. 12.

eurų⁵⁷. Dažniausiai finansuojami komerciniai ginčai, kuriuose reiškiami didelės vertės reikalavimai nacionaliniuose teismuose, taip pat tarptautiniuose komerciniuose ar investiciniuose arbitražuose⁵⁸. Didelis finansuotų bylų sėkmės rodiklis patvirtina finansuotojų griežtus kriterijus: iš dešimties Europoje finansuotų bylų pralaimima tik viena⁵⁹.

Apibendrinant galima teigti, kad sąlyginio atlygintinumo mechanizmas yra esminis trečiųjų šalių teikiamo bylinėjimosi išlaidų finansavimo požymis, tačiau jo turinys negali būti suprantamas vien binarine laimėjimo ir pralaimėjimo logika, lemiamą reikšmę įgyja šalių sutartyje įtvirtinta sėkmingos bylos baigties samprata ir su ja siejama reali ekonominė nauda finansuotai šaliai. Šis požymis taip pat lemia griežtą finansuojamų bylų atranką.

Išvados

1. Bylinėjimosi išlaidos, kurias padengia trečioji šalis, yra esminis elementas apibrėžiant bylinėjimosi išlaidų finansavimą pasitelkiant trečiąsias šalis, tačiau šiame kontekste jos turi būti suprantamos plačiai, kaip apimančios ne tik tiesiogiai su bylinėjimusi susijusias išlaidas.
2. Trečiosios šalies, kaip su ginčo šalimi nesusijusio išorinio subjekto, statusas yra esminis bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis požymis, o galimas faktinis finansuotojo įsitraukimas į sprendimų priėmimą nekeičia šio instituto sampratos ir savaime nėra laikytinas ją apibrėžiančiu kriterijumi.
3. Bylinėjimosi išlaidų finansavimas pasitelkiant trečiąsias šalis siaurąja prasme paprastai suprantamas kaip verslo modelis, grindžiamas atlygintiniu finansavimu, tačiau priklausomai nuo sąvokos vartojimo konteksto ši samprata gali būti aiškinama ir plačiau, apimant ir neatlygintinį trečiosios šalies teikiamą finansavimą. Siekiant nuoseklaus rizikų vertinimo ir proporcingo trečiųjų šalių teikiamo bylinėjimosi išlaidų finansavimo reguliavimo, kiekvienu atveju būtina aiškiai identifikuoti, ar nagrinėjamas atlygintinis, ar neatlygintinis trečiosios šalies teikiamas finansavimas, ir vengti pernelyg plačios šio instituto sampratos, galinčios iškreipti teisinio reguliavimo prielaidas.
4. Sąlyginė, nuo bylos baigties priklausanti, finansuotojo grąža yra vienas iš esminių bylinėjimosi išlaidų finansavimo pasitelkiant trečiąsias šalis požymių, turinčių lemiamą reikšmę šio instituto sampratai. Šio požymio turinį apibūdina ne vien formalus bylos rezultatas, bet ir tai, kaip finansavimo sutartyje apibrėžiama sėkminga bylos baigtis ir su ja siejama grąža finansuotojui.

Literatūra

Europos Sąjungos teisės aktai

Europos Parlamento ir Tarybos 2020 m. lapkričio 25 d. direktyva dėl atstovaujamųjų ieškinių siekiant apsaugoti vartotojų kolektyvinius interesus, kuria panaikinama Direktyva 2009/22/EB. *OJ L* 409, p. 1.

⁵⁷ European Commission DG Justice and Consumers (2025). *Mapping Third Party Litigation Funding in the European Union*, p. 12.

⁵⁸ SAHANI, Victoria Shannon. Third-Party Funders. In: KRÖLL, Stefan; BJORKLUND, Andrea K. and FERRARI, Franco (eds.) (2023). *Cambridge Compendium of International Commercial and Investment Arbitration*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 305–329, 305. European Commission DG Justice and Consumers (2025). *Mapping Third Party Litigation Funding in the European Union*, p. 11.

⁵⁹ DORI, Adriani ir KRAMER, Xandra. Financing Collective Actions and Strategic Litigation in Europe: The Role of Third-Party Funders in the Shadow of the Procedure, p. 350. In: UZELAC, Alan and VOET, Stefaan (Ed.) (2025). *Heroes of the Judicial Periphery: Court Experts, Court Clerks, and Other Actors in the Shadows*. Oxford, Dublin: Hart Publishing.

Nacionaliniai teisės aktai

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002). *Valstybės žinios*, 36-1340.

Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (2008). *Valstybės žinios*, 137-5366.

Specialioji literatūra

CHAISSÉ, Julien; KIRKWOOD, Jamieson (2022). Tokenised Funding and Initial Litigation Offerings: The New Kids Putting Third-Party Funding on the Block. *Law & Financial Markets Review*, 16(1–2), 20–42 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1080/17521440.2022.2153609>.

CROSBIE, Erik; SOSA, Patricia; GLANTZ Stanton A. (2017). Defending strong tobacco packaging and labelling regulations in Uruguay: transnational tobacco control network versus Philip Morris International. *Tob Control*, 27(2), 185–194 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2017-053690>.

DE MEEUS, Charlotte (2024). Investing in Responsible Litigation: Third-Party Funding for Public Interest Litigation. *Netherlands International Law Review*.

DINGELDEY, Carl (2025). Arbitration-Specific Issues of Third-Party Funding and the Proposed European Directive. *Zeitschrift für Schiedsverfahren*, 1.

DORI, Adriani and KRAMER, Xandra. Financing Collective Actions and Strategic Litigation in Europe: The Role of Third-Party Funders in the Shadow of the Procedure. In: UZELAC, Alan and VOET, Stefaan (eds.) (2025). *Heroes of the Judicial Periphery: Court Experts, Court Clerks, and Other Actors in the Shadows*. Oxford, Dublin: Hart Publishing.

DORI, Adriani; AHMED, Masood; KRAMER, Xandra and UCÍN, María Carlota (2025). New Avenues for Costs and Funding: The Quest for Access to Justice. In: KRAMER, Xandra; AHMED, Masood; DORI, Adriani and UCÍN, María Carlota (ed.) (2025). *Sustaining Access to Justice: New Avenues for Costs and Funding*. United Kingdom: Hart Publishing.

FOERSTER, Alexander and SKOG, Johan (2020). Costs Issues in Arbitrations Involving Third Party Funding: The Swedish Example. *German Arbitration Journal*, 18(4), 149–155.

FRIGNATI, Valentina (2016). Ethical Implications of Third-party Funding in International Arbitration. *Arbitration International*, 32(3), 505–522 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1093/arbint/aiw011>.

HENRIQUES, Duarte G. (2018). Third-Party Funding – In Search of a Definition. *The American Review of International Arbitration*, 28(4), 405–431.

HODGES, Christopher; PEYSNER, John and NURSE, Angus (2012). Litigation Funding: Status and Issues. *SSRN Electronic Journal* [interaktyvus]. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2126506>.

KOHLMEIER, Thomas and WEGMÜLLER, Marcel. ESG and Litigation Funding – Tied at the Hip? A Practitioner's View. In: KRAMER, Xandra; AHMED, Masood; DORI, Adriani *et al.* (ed.) (2025). *Sustaining Access to Justice: New Avenues for Costs and Funding*. Jungtinė Karalystė: Hart Publishing.

LYSAUGHT, Geoffrey J.; HAZELGROVE, D. Scott (2012). Economic Implications of Third-Party Litigation Financing on the U.S. Civil Justice System. *Journal of Law, Economics & Policy*, 8(3), 645–672.

MULHERON, Rachael. The Private Funding of Litigation: A Critical Analysis of Crowdfunding in England and Wales (2025). In: KRAMER, Xandra; AHMED, Masood; DORI, Adriani and UCÍN, María Carlota (Ed.) (2025). *Sustaining Access to Justice: New Avenues for Costs and Funding*. United Kingdom: Hart Publishing.

MÜLLER, Marcus (2025). Third-Party Funding and Securing the Defendant's Claim for Reimbursement of Litigation Costs in German Civil Procedure Using English Law as an Example. *International Journal of Procedural Law*, 15(1), 79–99 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1163/30504856-15010006>.

PELLED, Omer Y. (2024). Concealed Third-Party Litigation Funding. *Theoretical Inquiries in Law*, 25(2), 279–301 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1515/til-2024-0024>.

PONCIBÒ, Cristina and SOLAS, Gian Marco (2024). Third-Party Litigation Funding in the European Union: Regulatory Challenges. *Theoretical Inquiries in Law*, 25(2), 189–208 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1515/til-2024-0020>.

QTIASHAT, Khaldoun S. and QTAISHAT, Ali K. (2021). Third Party Funding in Arbitration: Questions and Justifications. *International Journal for the Semiotics of Law – Revue Internationale de Sémiotique Juridique*, 34(2), 341–356 [interaktyvus]. <https://doi.org/10.1007/s11196-019-09635-2>.

ROWE, James (2020). Litigation Finance: Financial Engineering in the Courtroom. *SSRN Electronic Journal* [interaktyvus]. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3751369>.

SAHANI, Victoria Shannon (2021). Global Laboratories of Third-Party Funding Regulation. *AJIL Unbound*, 115.

- SAHANI, Victoria Shannon (2021). The Impact of Third-Party Funding on Access to Justice. In: STORSKRUBB, Eva (2022). *YSEC Yearbook of Socio-Economic Constitutions 2022: Funding of Justice*. Springer, Switzerland.
- SAHANI, Victoria Shannon. Third-Party Funders. In: KRÖLL, Stefan; BJORKLUND, Andrea K. and FERRARI, Franco (eds.) (2023). *Cambridge Compendium of International Commercial and Investment Arbitration*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 305–329.
- STADLER, Astrid. Third-Party Funding in Collective Redress (2022). In: KRAMER, Xandra; VOET, Stefaan; KÖDDERITZSCH, Lorenz; TULIBACKA, Magdalena and HESS, Burkhard (Ed.) (2022). *Delivering Justice: A Holistic and Multidisciplinary Approach. Liber Amicorum in Honour of Christopher Hodges*. Oxford: Hart Publishing.
- STEINITZ, Maya (2021). Third-Party Funding: Investment Arbitration. *Max Planck Encyclopedias of International Law* [interaktyvus]. Oxford Public International Law.
- SWEIFY, Mohamed (2023). *Third Party Funding in International Arbitration: A Critical Appraisal and Pragmatic Proposal* [interaktyvus]. Cheltenham; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing. DOI 10.4337/9781802208832.
- VELJANOVSKI, Cento (2012). Third Party Litigation Funding in Europe. *Journal of Law, Economics & Policy*, 8(3), 405–450.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika

Halmer Rechtsanwaltsgesellschaft UG prieš Rechtsanwaltskammer München [ESTT], Nr. C-295/23, [2024-12-19]. ECLI:EU:C:2024:1037.

Užsienio valstybių teismų praktika

Jungtinės Karalystės konkurencijos bylų apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *Walter Hugh Merricks CBE v. Mastercard Incorporated and Others*, CAT 28.

Anglijos ir Velso apeliacinio teismo 2020 m. vasario 25 d. sprendimas byloje *ChapelGate Credit Opportunity Master Fund Ltd prieš Money & Ors*.

Kiti šaltiniai

- BBC (2016). Gawker case: Thiel is 'serious threat' to press freedom. Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/news/technology-37098518>.
- Equality and Human Rights Commission (2023). *A statement on the case of TB v The Met*.
- European Commission DG Justice and Consumers (2025). Mapping Third Party Litigation Funding in the European Union.
- European Law Institute (2024). Principles Governing the Third Party Funding of Litigation.
- FRANKEL, A. (2023). Sysco sues litigation funder Burford, blasts Boies Schiller over \$140 million soured deal. Reuters.
- ICCA-Queen Mary Task Force (2018). Report On Third-Party Funding In International Arbitration.
- International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID) (2022). ICSID Arbitration Rules (in force from 1 July 2022).
- The Association of Litigation Funders of England & Wales (2018). Code of Conduct for Litigation Funders.
- UNCITRAL Working Group III (2021). Initial Draft on the regulation of third-party funding: Compilation of comments (15 September 2021).

Justina Zokaitė yra Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinės teisės katedros doktorantė. Magistro studijų metu Vilniaus universiteto Teisės fakultete mokėsi Gento universiteto Teisės fakultete (Belgija). Studijas baigė *Magna cum laude* diplomu. Mokslinių interesų sritys – civilinė ir civilinio proceso teisė, tarptautinis ir Europos Sąjungos civilinis procesas.

Justina Zokaitė is a doctoral student at the Department of Private Law of the Faculty of Law at Vilnius University. Her Master's studies at the Faculty of Law at Vilnius University included studies at the Faculty of Law at Ghent University (Belgium). She graduated with a *Magna cum Laude* degree. Her areas of academic interest include civil and civil procedure law, international and European Union civil procedure.